

-
- Max Knap over bejaarden-tehuizen
 - Diskussie over relationeel vormingswerk
-

Het Humanistisch Verbond

heeft een half-time vacature voor een

centraal geestelijk raadsman

- Taak:** Beleidsvoering en presentatie van de geestelijke verzorging, verdieping van het werk en organisatie en begeleiding van de vrijwilligers in het land bij groepswerk en individueel raadswerk.
- Vereisten:** Humanistische overtuiging en (bereidheid tot) lidmaatschap Humanistisch Verbond, (bereidheid tot behalen van) diploma Humanistisch Opleidings Instituut. Opleidingsniveau: Hogere Beroepsopleiding.
- Kwaliteiten:** Vermogen tot samenwerking met aanwezige beroepskrachten en besturen. Ervaring in beleidsvoering en presentatie, bij voorkeur op het gebied van welzijnswerk. Bekwaamheid in het begeleiden van vrijwilligers. Organisatie-vermogen.
- Sollicitaties:** Te richten aan directeur Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht. Bereidheid tot evtl. psychologisch onderzoek. Salaris naar bekwaamheid, ervaring en opleiding.

Hoofdbestuur

Vergadering van 18 april 1975. Er was op deze vergadering nog al wat teruggekomen op notulen van vorige vergaderingen. Dat gebeurt maar zelden, maar nu waren er vijf opmerkingen.

Een belangrijk stuk van de avond werd natuurlijk weer gewijd aan het congres. We hebben o.a. een lijstje gemaakt van wie wat voorziet en wie wat zal beantwoorden. Voorts kwamen er drie andere grote onderwerpen aan de orde: het reglement personeelsaangelegenheden, onze houding tegenover druggebruik, en de verslaggeving die functionarissen aan het Hoofdbestuur geven over hun werk. Wat het personeelsreglement betreft, daar is aan gewerkt door een commissie onder voorzitterschap van de penning-

meester. Deze laatste heeft de opmerkingen genoteerd en wil deze nog verwerken voor hij over een goede maand op het congres afscheid van ons gaat nemen. In de drugnota was niet duidelijk genoeg wat de humanistische verantwoording bij onze positiebepaling was. Deze wordt nader uitgewerkt, een zaak waar Tielman zich mee heeft belast.

Dan de verslagen van de functionarissen. Deze bereiken het hoofdbestuur in zekere regelmaat en in wat verscheiden opzet. Van tijd tot tijd, vooral na een aantal personeelswisselingen zoals we in de afgelopen tijd ervaren hebben, moet dat allemaal weer eens bekeken worden. Er werden enkele richtlijnen afgesproken.

Driebergen, 22 april

Ongevraagd en tóch gekomen

Ongevraagd zijn we gekomen
ongevraagd gaan we weer heen
bij geboorte en bij sterven
is de mens volstrekt alleen.

En de jaren dat wij leven
met bewustzijn, is in tijd
ook al zijn er gradaties
feitelijk een kleinigheid.

Ongewild, dus noodgedwongen
offer van een liefdesspel
vindt de één misschien de hemel
maar het merendeel de hel.

Met miljoenen lotgenoten
al of niet geaccepteerd
wordt in liefde, twist en tweedracht
op de aard gebivakkeerd.

Naar de zin moet men niet vragen
hypothese bij de vleet
maar de mens moet nog geboren
die het juiste antwoord weet.

Doch al is het leven zinloos
en kortstondig ons bestaan
ook al zal misschien de mensheid
eens voor goed tenonder gaan,

Laten we althans proberen
nu we tóch tesamen zijn
dat een ieder mens kan leven
met een vleugje zonneschijn.

Met wat aandacht voor elkander
en wat méér verdraagzaamheid
is er toch wat van te maken
alle zinloosheid ten spijt.

Jan Post

radio-televisie

Radio

zo. 18 mei: „Wat voor mensen zijn wij?” Een onderzoek verricht onder de leden van het Hum. Verbond. Samenstelling: Rina Spigt en Casper Vogel.

zo. 25 mei: „Balans '75". Aandacht voor het congres van het Hum. Verbond. Pres. Karel van der Graaf.

Televisie

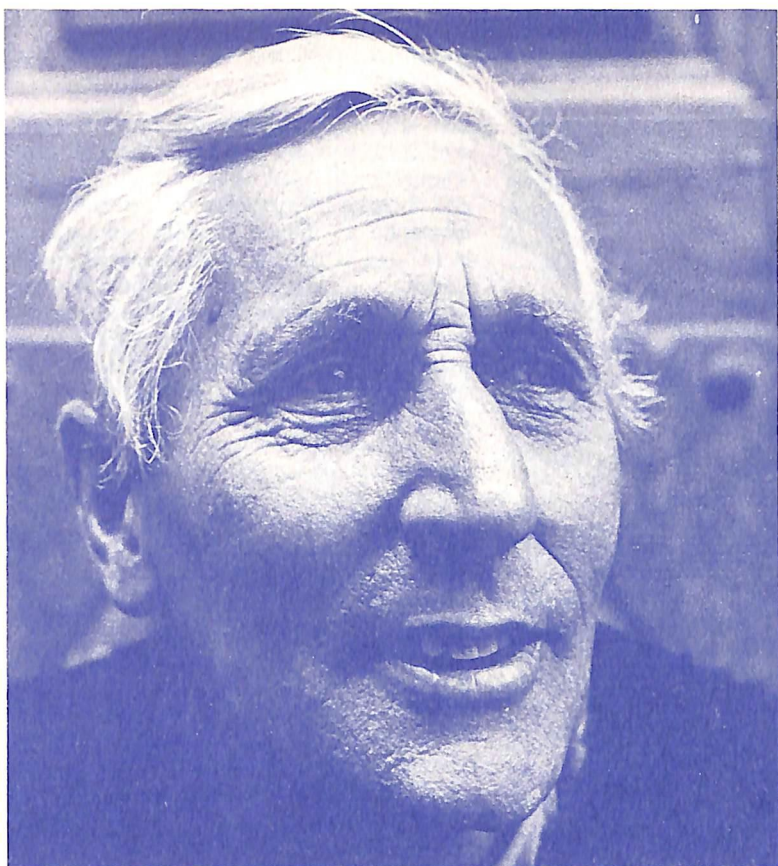
25 mei: Uitreiking J. P. van Praag-prijs aan Simon Carmiggelt.

humanist

eindredakteur: Jetske Mijs. Druk: Lumax, Utrecht.

Redaktie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030 - 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

Bejaardentehuizen: risico voor vereenzaming minder groot

Max Knap heeft na ruim 20 jaar zijn werk voor de H.S.H.B. (Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden) neergelegd. We hadden met hem een gesprek over de veranderingen die zich in die 20 jaar ten aanzien van de huisvesting voor bejaarden en de opvattingen daarover hebben voorgedaan.

- Heeft u maatschappelijk gezien veel zien veranderen in de opvatting over bejaarden?

Er is enorm veel veranderd en er zal nog steeds meer veranderen. Het gaat hoe langer hoe meer toe naar datgene wat wij ook van het begin af hebben voorgestaan: te trachten bejaarde mensen enerzijds veiligheid te bieden voor hun laatste levensjaren en aan de andere kant die veiligheid in te bouwen in de grootst mogelijke wijze van zelfstandigheid en onafhankelijkheid. Dat is natuurlijk niet eenvoudig. Want een bejaardentehuis, dat is een huis met regels waar mensen wonen en zich aan leiding en bestuur en elkaar moeten onderwerpen. Die veranderingen in opvattingen kan ik illustreren: Toen het Gerhardthuis in Amsterdam klaar was in 1959 was het een van de eerste tehuizen waar mensen een eigen kamer hadden, waar ze dus niet op slaapzalen waren. Waar echtparen samen kamers hadden waar ze ook hun maaltijden konden gebruiken. Iedereen had in zijn kamer een wastafel en een soort kitchenette waar je een kookplaatje kon neerzetten om thee of koffie te maken. Dat was toen heel bijzonder.

Maar nu heeft vrijwel ieder tehuis kamers met douche en toilet en een soort keukentje.

- Men gaat er nu van uit: zolang mensen het zelf kunnen, moeten ze ook de mogelijkheid hebben.

Natuurlijk, en dat idee breidt zich hoe langer hoe meer uit. Wij hebben bijvoorbeeld naast onze verzorgingstehuizen ook bejaardenwoningen ontwikkeld - meestal op hetzelfde terrein - waar mensen die nog zelfstandig genoeg zijn, in kunnen wonen. Wanneer ze in moeilijkheden komen, kunnen ze in het tehuis worden opgenomen en vanuit het tehuis kunnen ze ook een zekere mate van verzorging krijgen. Ze kunnen ook deelnemen aan de recreatieve activiteiten. Daarnaast kennen we ook de zgn. wooncentra voor ouderen, waar er al een aantal van staan. Dat is een bejaardenflat, die gewone zelfstandigheid biedt maar toch ook centrale voorzieningen heeft. Een alarminstallatie bijvoorbeeld en een beheerder. Maar alles toch met volledige vrijheid en zelfstandigheid. Een juweel van een flat, vind ik, staat in Velp, dat was de eerste. Jonggehuwden zouden er ook dolgraag in willen, maar...

- Waarom eigenlijk niet? Waarom ouden van dagen allemaal bij elkaar?

De meeste huizen en complexen trachten wij wel te situeren zoveel mogelijk bij

(vervolg op pagina 7)

Even wennen

We hebben veel bij te praten, zei ik de vorige keer. In drie jaar kan veel veranderen. Zelfs in twee weken, want sinds het vorige hernieuwde kennismakingsstukje ben ik schoonmoeder geworden. En m'n man schoonvader natuurlijk, maar dat is, geloof ik, minder ingrijpend dan schoonmoeder.

Over schoonmoeders deden in mijn jonge jaren de meest afschuwelijke verhalen de ronde. Iedere leukerd op bruiloften en partijen had wel een paar moppen over schoonmoeders in z'n ransel. Succes verzekerd. Daar kwamen wij — ik kan nu „wij” zeggen — niet zo best van af. Vooral de moeder van het meisje. Dat was een karonje, een slagschip, een volledig opgetuigde oorlogsbodem, die te pas en te onpas, liefst op de meest ongelegen ogenblikken bij het jonge paar kwam binnen-varen, het anker liet vallen, om nog maar even bij de scheepvaart te blijven, en niet meer weg te branden was.

Jonge mannen werden ernstig gewaar-schuwd. Als ze een lief meisje gevonden hadden, schoon en rein, waar ze mee wilden trouwen, dan moesten ze toch voor alle zekerheid maar eens een blik slaan op haar moeder, want zo'n corpulente, bazige bemoeial als dat was, zo zou het meisje later ook best eens kunnen worden. En dat ben ik dan nu, sinds verleden week, want toen trouwde onze middelste dochter.

Hier in huis veranderde eigenlijk niets. Het bruidspaar woonde al bijna drie jaar bij elkaar. Even tevoren had onze dochter een woning kunnen krijgen in de Amsterdamse Pijp en dat kwam ons destijds zeer goed te stude, want zo langzamerhand knapten we met ons vijven de vierkamer-flat uit. 't Was wel even twee keer slikken, toen de eerste het nest uit ging en kort daarop was het een paar keer diep ademhalen en aan de gedachte wennen, dat er een jongen bij haar ging wonen, maar kom, we zijn tenslotte moderne mensen, de Pijp is ook zo'n lekkere buurt niet voor een meisje alleen en die jongen was een schat, dus waarom zou je, als ouders moeilijk gaan doen, als 't niet nodig is.

En dan toch de bruiloft, verleden week. Eigenlijk bleef alles bij 't oude, dachten we. Alleen dat ja-woord. De ambtenaar deed er ook al een beetje grappigerig over, maar 't moest, sorry hoor, hij moest even serieus worden, dat eiste de wet. Aardige man, die ambtenaar, zo gewoon, zo menselijk, helemaal niet plechtig, ledere opkomende traan was al bij voorbaat opgedroogd. Waarom, hebben we ons achteraf afgevraagd. Thuis hadden we van tevoren zitten trillen, met bibbervingers en kriebels in de maag. En zo'n man gaat daar wegzuiverig zitten doen, alsof 't niets betekent. Alleen maar even ja zeggen. Op 't moment zelf hadden we er niet zo'n erg in. Van de zenuwen, denk ik. Maar later waren we er toch wat katterig van. „We willen ons eerlijk brok in de keel terug,” hadden we kunnen roepen, maar och, 't was pas de eerste keer, we zijn nog zo onervaren. Misschien hoort het wel zo tegenwoordig. Ook dat zal dan wel wennen.

Ans Spigt

Reakties op artikel van D. van Kreveld in Humanist van relationeel vormingswerk te

Het artikel van D. van Kreveld: „De weg van het relationeel vormingswerk” heeft beantwoord aan zijn doel. Er is een levendige discussie ontstaan. Een aantal reakties kunt u op deze bladzijden lezen. Voor wie niet meer precies weet waar het om ging, nemen we hieronder enkele van Van Krevelds uitspraken over:

- Zeker springen we in onze samenleving niet goed met onze relaties om en zeker moet hieraan verbeterd worden. Maar dat relationaal vormingswerk hier ook maar iets aan kan bijdragen is volstrekt onzeker.

- Het is niet alleen twijfelachtig, maar ook gevaarlijk om te zeggen, dat het om het eigen gevoel gaat... In de gevallen waarin relationeel vormingswerk de mensen werkelijk verandert, is het zeer de vraag of dit gunstig is voor de omgeving.

- Ik meen dat humanistisch psychologie en relationeel vormingswerk niet zoveel met humanisme te maken hebben, maar er in zeker opzicht mee in strijd zijn.

- Egocentrisme is een te duchten gevaar van humanistische psychologie.

- Een tweede anti-humanistisch gevaar van het relationeel vormingswerk is een bepaald soort irrationalisme: Al te vaak wordt het belang van het luisteren naar motieven overdreven of verwacht men het luisteren naar motieven en argumenten.

- We dienen ons af te vragen, hoeveel aandacht er, in vergelijking met de aandacht voor de andere verbondstaken, aan dient te worden besteed. We dienen ons af te vragen, in hoeverre de onderliggende ideologie voortvloeit uit, dan wel strijdig is met humanistische uitgangspunten. We dienen ons af te vragen wat voor soort geestelijke gesteldheid het relationeel vormingswerk beoogt te bevorderen en wat voor geestelijke gesteldheid het in feite bevordert. We dienen ons voor alles af te vragen, uit wat voor soort samenleving de sterke behoefte aan relatietraining voortvloeit en of, en zo ja hoe, we aan deze behoefte moeten voldoen, dan wel welke andere wegen er zijn, de samenleving te verbeteren.

Zwijgende meerderheid

Als een van de vele deelnemers aan het relationele vormingswerk die indertijd niet het enquête-formulier hebben ingevuld wil ik hierbij reageren op het artikel van Van Kreveld in de vorige Humanist:

de weg van het relationele vormingswerk.

Het niet invullen had wat mij betreft niets te maken met teleurstelling maar met een combinatie van factoren als laksheid en gewoon geen zin om anoniem een aantal vragen te beantwoorden voor een willekeurig iemand.

Bij het lezen van het artikel van Van Kreveld kreeg ik echter alsnog spijt dat ik dit destijds niet gedaan heb, maar vooral ook een gevoel van toenemende verontwaardiging omdat ik niet aan de indruk kan ontkomen dat Van Kreveld zich verschuillende achter de mening van de „zwijgende meerderheid” zijn eigen subjectieve mening over het relationele vormingswerk naar voren brengt.

Van Kreveld begint zijn verhaal met de opmerking dat men pas werkelijk door het vormingswerk is veranderd (alsof het zoeken naar verandering het enige motief kan zijn waarom men zich opgeeft om met een dergelijke groep mee te doen), wanneer dit ook door de buitenwereld zo gezien wordt.

Het gevoel wat de deelnemer hier zelf over heeft, telt voor Van Kreveld kennelijk nauwelijks mee.

De omgeving merkt meestal alleen eventuele onmiddellijke 'veranderingen' op en dan nog vaak slechts de negatieve gevoelens die er wellicht wel eens zullen zijn na afloop van een trainingsgroep, maar ziet niet hoe bepaalde ervaringen, opgedaan in de groep, doorwerken in de deelnemer zodat aanvankelijke negatieve gevoelens die vaak het gevolg zijn van een gevoel van onmacht wat betreft het eigen functioneren, over langere tijd kunnen leiden tot meer inzicht in dit functioneren en daarom tot het gevoel er iets aan te kunnen doen.

Dit was tenminste mijn eigen ervaring. De eerste weken na het beëindigen van de trainingsgroep, waren voor mij een moeilijke tijd. Iets wat natuurlijk ook mijn onmiddellijke omgeving niet ontging, maar toen ik mij na enige tijd veel prettiger voelde dan voorheen, legden zij allang die link niet meer waar ik hem nog wel zag.

Ik weet wel bijna zeker dat ik voor de buitenwereld niet veranderd ben, maar ik voel me stukken lichter en als Van Kreveld aan mijn gevoel zomaar voorbij wil gaan, dan noem ik dat anti-humanistisch. Van Kreveld heeft kennelijk nogal wat bezwaren tegen de 'humanistische psychologie'. Hij noemt de twijfel die veel psychologen zouden hebben wat betreft de bijdrage van de humanistische psychologie aan 'de' psychologie. Vermoedelijk ziet Van Kreveld als 'de' psychologie alleen de behavioristische of freudiaanse psychologie, anders begrijp ik niet waar deze opmerking op gebaseerd is.

Als gevaren van de humanistische psy-

chologie en het relationeel vormingswerk noemt hij egocentrisme en irrationalisme. Van Kreveld: „Al te vaak vat men zich zelf begrijpen op als de eigen fouten begrijpen en tevens deze aanvaarden... al te vaak is de zelfkennis niet het eerste stadium op weg naar de relatie met de ander, maar blijft men in dit in wezen egocentrische stadium... al te vaak wordt er geen onderscheid gemaakt tussen het luisteren naar argumenten en het luisteren naar motieven”.

Ik vraag me af hoe Van Kreveld tot deze uitspraken komt. Is dit aangetoond in wetenschappelijk onderzoek of heeft Van Kreveld dit zelf zo ervaren. En wat moet ik geloven van de relatie die hij suggereert tussen relatietrainingen en suicide-pogingen. Is dit soms eveneens een wetenschappelijke uitspraak of maakt Van Kreveld zich hier zelf schuldig aan een bepaald soort irrationalisme.

Tenslotte: Van Kreveld noemt irrationaliteit anti-humanistisch. Moet ik daaruit afleiden dat rationaliteit humanistisch is? Een dergelijke eenzijdige benadering lijkt me zeker zo gevaarlijk als de zgn. anti-humanistische gevaren die hij het relationeel vormingswerk toeschrijft.

Amsterdam, Ysk Vondeling

Spel om het spel

Wat Van Kreveld stelt in zijn discussiestuk in "Humanist" van 15 april 1975, lijkt mij toch wel wat overdreven. Als het de bedoeling is om op deze wijze een discussie los te weken, dan vraag ik me af of je werkelijk reakties krijgt, waar de organisatoren van het relationeel vormingswerk iets mee kunnen beginnen. En vooralsnog neem ik aan, dat het de bedoeling is van Van Kreveld, dat het relationeel vormingswerk adequaat gaat draaien. Wanneer ik dan een uitspraak tegenkom, dat het een goed voorbeeld van misbruik van enquête-uitslagen is, dan vind ik dit niet helemaal kloppen met zijn slotzin, dat er een kritische discussie over het relationeel vormingswerk gevoerd dient te worden. De eerlijkheid gebiedt dan ook, dat je discussiestuk kritisch is. En ik vind nl. dat dit niet het geval is.

Het klinkt erg goed, wanneer je zegt, dat 50 van de 250 deelnemers gereageerd hebben en dat er dan maar eventjes 200 personen niet hebben gereageerd.

Het verontrust mij eveneens, maar je moet je dan ook wel bedenken, dat statistisch gezien vaststaat dat een aantal mensen gewoon nooit reageert. Daarbij komt nog, dat de enquêteformulieren twee maanden ná het beëindigen van de groep zijn uitgereikt en daar speelt dan ook wel mee dat - afgezien van hen die nimmer reageren - er nog eens een aantal bijkomt dat niet meer reageert terwijl ze het wel gedaan zouden hebben wanneer ze bijvoorbeeld op de laatste avond van de draaiende groep daartoe de gelegenheid zouden hebben gehad. En ik denk, dat het er dan wat gunstiger uit

15 april

r diskussie

gezien zou hebben, hoewel het dan toch nog verontrustend kan zijn. Ik ben het ermee eens wanneer je zegt, dat ook de negatieve gevoelens gepeild dienen te worden, en die kunnen in de gestelde vragen niet naar voren komen, omdat ze naar mijn mening eenzijdig gericht zijn. Vragen die alleen maar gericht zijn op de deelnemers en waar de trainer niet ter discussie staat, sluit bij voorbaat een aantal negatieve gevoelens uit. En juist die gevoelens zijn belangrijk om te weten, omdat je dan een beetje kijkt krijgt op de manier van werken. Voor mij is gewoon belangrijk, dat je weet hoe de diverse trainers uit de bus komen. Zijn het personen die persoonlijke warmte kunnen geven en de groep stimuleren, en zijn ze in staat om warmte te geven of helderheid te brengen in verwarde situaties? Hoe ervaart men het gebruik van spelletjes? Wordt hetgene dat met het spel wordt losgemaakt, wel opgepikt en zo ja, komt men dan tot een soort aanvaardbare afronding, zodat de deelnemer niet met een aantal rotgevoelens blijft zitten?

Ik vraag me nl. af of het gebruik van spelletjes in de ontmoetingsgroepen wel juist is, omdat je toch - hoe je het ook bekijkt - aan het konfronteren bent. En wie zijn wij om dat aan te pakken en met welke motieven doe je dat? Wanneer je die ander wilt konfronteren door middel van een spel, dan neem je toch maar het besluit voor de ander dat hij nu zonnig moet komen met zijn studie en zijn gevoelens. Je laat de ander niet de tijd om dat zelf uit te maken. Mijn ervaring is dat, wanneer je de ander die tijd geeft en de rust, en je bent werkelijk geïnteresseerd in die ander, dat je dan pas echt contact kunt krijgen, dat je dan pas met elkaar iets heel persoonlijks van die ander kunt bespreken. Maar dit vereist een heel andere werkwijze dan men in de zgn. ontmoetingsgroepen pleegt te doen. Het kost meer tijd en geduld en met een groep van twaalf personen moet je niet denken, dat je dit in twaalf sessies kunt bereiken. En als het de bedoeling is van het relationeel vormingswerk om mensen behulpzaam te zijn in bepaalde problemen, dan geloof ik dat de aanpak en de manier van werken eens onder de loupe genomen dienen te worden. En daarmee dient dan ook goed naar voren te komen, welke criteria het Humanistisch Verbond stelt ten aanzien van de trainers en dat daar ook controle op uitgeoefend wordt, en waarin de ervaringen van de deelnemers een goede graadmeter kunnen zijn of het goed gaat. Het bijvoorbeeld teveel toepassen van spelletjes (dat gebeurt) gaat er dan op lijken alsof men het spel speelt om het spel. Je kunt dan beter naar de speeltuin gaan en een dreun van een schommel tegen je kop krijgen, want daar ben je sneller overheen. En laten we nu niet met argumenten aankomen, dat elf van de twaalf personen het goed vonden en één slechts niet. Juist die ene persoon kan wel eens erg gevoelig zijn voor de werkwijze in het relationeel vormingswerk, en doe daar dan je voordeel mee.

Rotterdam, Hans Roggeveen

Heiligen en botterikken

Misschien krijgen zoveel mensen behoefte aan relationeel vormingswerk omdat hun omgeving (werksituatie, woonomstandigheden, partner, kinderen) ook onder grote spanningen moeten leven omdat onze samenleving dat als „normaal” heeft ingebouwd in het gewone leefpatroon; en dan zoeken de mensen de oorzaken van de verslechterde relaties eerst bij zichzelf (zo zijn wij opgevoed immers, mea culpa) terwijl ze misschien heel normaal (biologisch en psychologisch gezien) reageren op een rot-omgeving. Ik vrees dat we in een samenleving terecht gekomen zijn (u en ik, wij allemaal) die alleen nog maar leefbaar is voor heiligen en botterikken, een tussensoort zit erg in de verdrukking en zal op de lange duur wel uitsterven van ellende. Voor die tussensoort schijnt dat relationeel vormingswerk bedoeld te zijn, die soort mensen vraagt erom, gaat er heen en... komt er teleurgesteld vandaan, omdat ze ontdekten hebben dat ze zichzelf onmogelijk kunnen veranderen (tot heilige of botterik). Van Kreveld maakt een helder onderscheid tussen motieven en argumenten daar ligt de kern van het hele probleem, meen ik, want motieven zijn vooral door (e)moties bepaald en gericht en gestuurd, terwijl argumenten gekoppeld moeten zijn aan bewijsgronden (door de eigen omgeving erkend). En omdat we geleerd hebben om de omgeving als belangrijker en doorslaggevend te waarderen dan onze emoties, zijn argumenten meestal zwaarder en dwingend; als we emotioneel niet meer klaarkomen met de omgevingseisen, dan gaan we onszelf relationeel laten omvormen tot minder irrationele mensen (minder emotionele mensen). Want ook Van Kreveld vindt irrationeel anti-humanistisch. Maar wat is rationeel (Pilatus vroeg ook al „wat is waarheid?” dus het is een oud probleem)? Jezus raadde de ongelukkige mensen van zijn tijd aan het maar in zichzelf te zoeken („het koninkrijk gods is binnen in u”) en misschien was hij de eerste humanistische psycholoog (die ook minder aan de horde dan aan de persoon hechtte). Relationeel vormingswerk valt mijns inziens plat omdat het een moderne knieval is voor de kudmentaliteit van aanpassing aan de meerderheidsnormen van denken - voelen - doen - laten.

Mag je de mensen aanmoedigen tot conformeren (omdat je denkt dat het goed voor ze is en voor de soepele gang van samenleven)? Of mag je ze eerst **bewust proberen** te maken van de oorzaken van hun ellende, die voor henzelf verborgen schijnen te liggen in hun eigen minderwaardigheidsgevoelens, maar die wellicht grotendeels veroorzaakt worden door een uiterst gebrekkige organisatie van onze onmaatschappelijke maatschappij? Laat de politiek dan eindelijk maar eens om de hoek komen kijken in het pluriforme Humanistische Verbond en laat er dan maar een polarisatie tussen linkse en rechtse rakkers ontstaan, dat zal de dui-

delijkheid verbeteren en duidelijkheid is veel humanistischer dan redelijkheid. Ik vind Van Krevelds these en uiteenzetting helder en redelijk, maar ik eindig met mijn verzoek om nog meer duidelijkheid over het volgende:

- Vindt Van Kreveld met mij dat het in het Humanisme meer gaat om bewustwording dan om redelijkheid;
 - Wil Van Kreveld uitleggen en vooral heel duidelijk omschrijven en toelichten wat hij zelf antwoordt op de vragen die hij stelt aan het eind van zijn betoog;
 - Is het relationele vormingswerk (en dit verwijst geldt m.i. ook voor het georganiseerde humanisme) niet vreesachtig onduidelijk over onze collectieve machteloosheid tegenover de maatschappelijke structuren.
- Kortom, ik vraag Van Kreveld om mijn argwaan tegen relationeel vormingswerk als doekje voor het collectieve bloeden weg te nemen of toe te lichten. Een moderne patiënt (cliënt) wenst symptoombestrijding (tegen pijn en ongemak) maar ook duidelijk inzicht in oorzaken.

Den Haag, HRO Snijder

Niet objectief

Ik **voelde** me een tijd lang nogal eenzaam, omdat ik sinds kort gescheiden was en het allemaal niet zo goed zag zitten. Ik deed mee aan een relatietraining (o.l.v. Albert Nieuwland) en na die training **voelde** ik me niet meer eenzaam. Mijn uiterlijke situatie was precies hetzelfde als voor die training en ik (ik herhaal het met nadruk) **voelde** me niet meer eenzaam!! Dat heeft niets te maken met oordeel, niets met subjectief, niets met objectief, niets met gevaarlijk. Ik **voelde** het zo en ik was er hartstikke blij om. Maar niet, maar ook niet minder!!

Als ik u bovendien vertel dat mijn relatie tot bazen, vrienden enz. beter werd, zult u wel onafhankelijke waarnemers op me af willen sturen.

Ik ben het gloeiend met u eens, als u zegt dat we in onze samenleving niet goed met onze relaties omspringen. Wat ligt er dan meer voor de hand, dan dat we vormingswerk doen op dat gebied? Ik vind het een retorische vraag.

Dan heeft u het over suïcidepogingen en veel leed en dan stelt u een retorische vraag: Antwoorde wellicht 80% van de deelnemers niet omdat ze teleurgesteld waren?

Als u zegt dat humanistische psychologie niet veel met humanisme te maken heeft, dan heeft u gelijk. Als u meent dat een en ander strijdig is met elkaar en het zelfs een „anti-humanistisch” gevaar noemt, dan moet u dat hard maken, anders vind ik het twijfelachtig.

En dan ontdekt u nog een tweede gevaar: het irrationalisme. U geeft dan en passant aan wat er in een goede training moet gebeuren en u geeft even en passant aan dat dat in het relationeel vormingswerk niet gebeurt.

In de laatste alinea zegt u dan, dat u niet wil beweren dat relationeel vormingswerk niets dan slechts te bieden heeft. Ik vind, dat u dat wel beweert. U zegt: 1. dat enquête-uitslagen **misbruikt** werden (ik vraag u: door wie?)

(vervolg op pagina 6)

2e. dat het **twijfelachtig** en **gevaarlijk** is om te zeggen dat het gaat om het eigen gevoel (ik vraag u: waar gaat het dan om?)

3e. dat humanistische psychologie en humanisme **met elkaar in strijd** zijn.

4e. dat **egocentrisme** een te **duchten gevaar** is van Humanistische psychologie.

5e. dat relationeel vormingswerk **gevaarlijk** is door een soort **irrationalisme**.

Ik ben me ervan bewust, dat u uw beweringen relatieveert door veelvuldig gebruik van woordjes als „soms wel”, „soms niet”, „in zeker opzicht”, „het is de vraag” e.d.

U probeerde misschien „objectief” te zijn. Ik vind dat u dat niet gelukt is.

Den Haag, Truus Vrancken

Wat is de waarheid?

In de HUMANIST van 15 april 1975 uit D. van Kreveld zijn twijfels ten aanzien van de betekenis en waarde van het relationeel vormingswerk op grond van het feit, dat 250 enquêteformulieren slechts door 50 deelnemers werden ingevuld.

Hij constateert dat gemiddeld 13 % van de deelnemers positief antwoordt op twee geselecteerde vragen en dat 80 % niet antwoordt.

De conclusie van Albert Nieuwland dat we op de goede weg zijn, is daarom volgens Van Kreveld een goed voorbeeld van misbruik van enquêteuitslagen.

Met Van Kreveld wil ik niet twisten over de vraag of de bedoelde enquête wel of niet terecht een basis is voor de conclusie „dat we op de goede weg zijn”.

Ik vraag me wel af, uitgaande van de ook door Humanisten beleden opvatting dat ieder mens afzonderlijk (we zijn met meer dan 3,5 miljard individuen bij elkaar op het ruimteschip aarde) een éénmalig en onherhaalbaar uniek individu is, of bij de gedragswetenschappen de quantitative wijze van wetenschapsbeoefening wel de meest juiste en meest geschikte wijze is, in plaats van de kwalitatieve.

Maar nu ter zake:

Anders worden, meer nog **werkelijk** anders worden.

Als deelnemer aan een aantal relatie-trainingen kan ik mededelen, dat het doel (althans van mij) was jezelf en je eigen mogelijkheden beter te leren kennen en te gebruiken. Als het resultaat positief is, dan zou je inderdaad in een bepaalde betekenis kunnen spreken van „anders worden”, echter meer in de betekenis „meer jezelf zijn”. Als het resultaat negatief is, dan van tweeën één, of je was al optimaal jezelf of je was er niet in geslaagd om je doel te bereiken. Relatietraining diskwalificeren op een op deze wijze bedoeld negatief resultaat lijkt me op zijn minst gezegd onjuist.

En als we het dan ook nog over de boeg gaan gooien van eigen subjectieve interpretatie of quantitatief-wetenschappelijke objectieve interpretatie, dan zouden we het toch eerst eens moeten zijn over de vraag welke waarheid in dit verband **de waarheid** is, de subjectieve interpretatie van de (ik herhaal) éénmalige en onherhaalbare unieke individu, die aan een relatietraining heeft meegedaan, of de objectieve interpretatie van de bui-

tenstaander die enquêteuitslagen gaat turven alsof het ging om asjes, die in een volkomen beheerst productieproces in massa geproduceerd zijn met een toelaatbare uitvalpercentage van 2 %.

Dat **negatieve** gevoelens optreden, mag mijns inziens niet verweten worden aan het relationeel vormingswerk als zodanig. Nog minder om daar met de losse hand suicidepogingen aan te koppelen. Bij een kwalitatieve benadering van het probleem blijkt per geval dat hooguit de relatietraining een negatief aspect manifest maakt. Met andere woorden, de suicidepoging zat er al in. Op grond hiervan relatietraining verwerpen, zou hetzelfde zijn als autorijden te verwerpen omdat het er in zit (statistisch vastgesteld) dat alleen in Nederland al jaarlijks meer dan 4000 mensen er aan sterven. Om van de meer dan 50.000 daaraan te wijten invaliden maar te zwijgen. In een auto gaan zitten betekent dus een reële poging tot suicide.

En wat met het gevoel van de **omgeving**? Inderdaad, maar als we het zo stellen, dan bedoelen we toch dat we van elkaar een zware sociale controle accepteren. Ik ben benieuwd of Van Kreveld met mij deze weg wil gaan. Daarover is het laatste woord nog niet gezegd.

De term „Humanistische psychologie” blijkt verwarring te scheppen. Met „humanistisch” wordt bedoeld „de totale gezonde mens”, dus de psychologie van de totale gezonde mens.

De term „humanistisch” in dit verband gebruikt, heeft dus in rechtstreekse zin niets van doen met het „humanistisch” of het „humanisme” van het Humanistisch Verbond.

De conclusie dat het Humanisme in strijd is met het relationeel vormingswerk zou ik gaarne wat meer uitgewerkt willen zien. Voorshands zie ik en voel ik geen tegenstrijdigheid, eerder een geestesverwantschap.

Als Van Kreveld het **egocentrische** als gevolg van een relatietraining een te duchten gevaar noemt, wat wil hij daar dan mee zeggen? Zoiets als niet autorijden, omdat er 4000 Nederlanders zich jaarlijks te pletter rijden?

Het relationeel vormingswerk bergt ook het gevaar van **irrationalisme** in zich. Je zou meer naar **motieven** luisteren en minder naar **argumenten**. Wellicht is het ook voor Van Kreveld een ervaringsfeit, dat taal een goede, zo niet de beste mimicry is, die bestaat. Met ons woordgebruik kunnen we onze ware bedoelingen (onze motieven) uitstekend verbergen (= mimicry). Nixon wist hoe het moest. Argumenten zijn elementen uit de verbale relatie.

Een neger is dom omdat hij dom en zwart geboren is en niets heeft bijgeleerd. Zijn dat de argumenten waarnaar we moeten luisteren? Beter is het te luisteren naar de motieven, waarom een blanke, niet dom en zwart geboren en wel veel bijgeleerd, dit zegt tegen en over de neger.

Van Kreveld trapt verder volgens mij een open deur in als hij iets irrationeel en daarom anti-humanistisch noemt, omdat je het overdrijft of verwacht met iets anders.

Teveel eten is inderdaad ook irrationeel en anti-humanistisch als de dood erop volgt. Denken op een hobbelpaard te

zitten en in werkelijkheid met een auto tegen een boom razen is zeer zeker anti-humanistisch. Meer nog, het is quantitatief en kwalitatief wetenschappelijk een suicidepoging, die statistisch met 100 % significantie moet en zal slagen. Tot slot, ik ben het geheel eens met Van Kreveld, dat we kritisch moeten discussiëren, maar niet alleen over relationeel vormingswerk. Deze activiteit is slechts één van de vele op de noodzakelijke weg naar mentaliteitsverandering. We morrelen met dit werk nog maar heel erg aan de marge. Om maar enkele dwarsstraten te noemen:

Club van Rome, groei bevolking, voedsel, milieu, grondstoffen. Overleven niet van mij of van Van Kreveld, maar van onze kinds - kindskinderen.

Son, B. J. Ong

Enquête als opiniepeiling

Allereerst wil ik nadrukkelijk stellen, dat ik Van Kreveld dankbaar ben, dat hij in de vorige Humanist de functie van het relationele vormingswerk in het H.V. aan de orde heeft gesteld. Op de meerdere artikelen hierover, die ik als functionaris van deze werksoort in het verleden in de Humanist geschreven heb, kwamen maar bitter weinig reacties. De kwaliteit van Van Krevelds artikel doet nu echter een levendige discussie verwachten.

Ikzelf wil op dit moment slechts op één punt ingaan en wel op wat Van Kreveld schrijft over de verwerking van de enquêtegegevens. Dit om niet de geschiedenis in te gaan als verkrachter van enquêteresultaten.

Slechts 50 van de 250 geënquêteerden antwoordden, zodat ik moest erkennen, dat de uitslag maar een zeer beperkte geldigheid had. Het lijkt me echter niet juist om, zoals Van Kreveld doet, vervolgens te zeggen, dat minder dan 50 van de 250 mensen op een bepaalde vraag positief reageerden. Het lijkt me beter om te zeggen, dat bijna allen van de 50 mensen, die van de 250 reageerden, positief reageerden. Evenzo is het m.i. onjuist om zoals Van Kreveld doet, te zeggen dat slechts 16 van de 250 deelnemers op een andere vraag positief reageerden. Beter is: 16 van de 50 antwoorden van de 250 geënquêteerden waren positief. Van Kreveld telt 45 bezwaren op de vraag: „Welke bezwaren heeft u tegen de opzet van de groep?” Ik tel er 35, waarbij ik het van belang vind van welke aard ze zijn. Van Kreveld suggereert, dat ik de negatieve reacties korter zou hebben afgedaan dan de positieve. Ik kan alleen zeggen, dat ik een gelijke selectie uit beide heb gepleegd. Verder heb ik de antwoorden op alle voor de lezers van de Humanist relevante vragen verwerkt. Niet verwerkt heb ik die op de vragen: „Aan welke groep en onder wiens leiding hebt u meegedaan?” en „Heeft u nog iets te vermelden waar de betreffende trainer wellicht wat aan heeft?” Deze antwoorden hebben we met de betreffende trainers besproken.

Uiteraard blijft levensgroot de vraag staan, waarom de andere 200 deelnemers niet op de enquête reageerden. Het is inderdaad mijn tekortkoming daar niet verder op te zijn ingegaan. Van Kreveld suggereert kwaadardigerwijs gebrek aan

(vervolg op pagina 7)

de gewone bevolkingscentra. Maar de exploitatie en de voorzieningen vereisen natuurlijk wel een stukje bijeenbrengen van de mensen.

Denk maar aan de centrale keuken, een ziekenafdeling, een medische dienst. Ja, dat kun je niet zo maar losjes bij elkaar brengen. Dat zou het geheel ook veel duurder maken.

Wel is het een van onze plannen, om de voorzieningen voor bejaarden meer te mêleren met de voorzieningen voor de totale bevolking. Daar heb je ruimte voor nodig en dat is dus eigenlijk alleen maar te verwerklijken in nieuwe uitbreidingsplannen van gemeenten. Een van onze architecten, Zuiderhoek, heeft dat o.a. uitgedacht en we weten dat het Ministerie er belangstelling voor heeft. Het heeft zeker te maken met nieuwe inzichten. Dat wil niet zeggen dat wat we tot nu toe hebben gedaan fout is geweest of overbodig. Je kunt bijvoorbeeld wel zeggen: mensen moeten in hun eigen omgeving blijven, daar hulp geboden krijgen, maar dat is niet mogelijk. Je krijgt er de mensen niet voor. De zorg voor de medemens en de bezorgdheid ook, is nog niet op het niveau waarop ze zou moeten zijn.

Als men dan organisaties voor bejaarden-hulp wil opbouwen om mensen medische, lichamelijke en geestelijke verzorging te bieden in hun eigen woningen - dan heb je een enorm apparaat nodig en een enorme hoeveelheid mensen. Ik geloof dat je aan verzorgingstehuizen niet komt zolang het nog voorkomt dat je in de kranten leest dat de melkboer of de krantenbezorger heeft bemerkt dat mevrouw X of meneer Y al een week lang dood in de kamer ligt en zolang je situaties hebt waarin mensen, echtparen ergens op een woning zitten en iemand belt aan en men zegt, god komt u boven, u bent de eerste in een week die bij ons op bezoek komt. Kom binnen, dan zien we nog eens iemand.

We moeten ook niet vergeten dat enorme hoeveelheden mensen van een hel in een hemel komen wat woonsituatie en verzorgingsmogelijkheden betreft.

- Toch is het voor de meesten een hele stap, een moeilijke overgang.

Ik heb wel gevallen meegemaakt van mensen die per se niet in een institutie willen omdat ze hun vrijheid willen hou-

den en in hun omgeving willen blijven zitten. Ook al wordt er van medische en van familiekant aandrang uitgeoefend om dit niet meer vol te houden. De wens tot zelfstandig blijven legt natuurlijk toch een druk op de gemeenschap, ook een druk op de naaste familie.

Een groot stuk compensatie voor de moeilijke overgang ligt in het feit dat je in een bejaardenhuis minder kans op vereenzaming hebt. Voor je zelf zorgen als je het eigenlijk niet meer kan of wil is trouwens ook niet zo leuk.

- Als ik een katholiek en een humanistisch bejaardentehuis bezoek, zullen me dan verschillen opvallen?

Tegenwoordig minder dan vroeger. Vroeger had je in de godsdienstige tehuizen wel wat meer dominerend, maar of de persoonlijke vrijheden nu zoveel minder zijn, geloof ik niet. Er zijn in Nederland heus nog wel op regentenwijze geregeerde tehuizen - op tijd binnen en onderlinge omgang tussen man en vrouw niet toegelaten en zo - maar dat neemt wel af. Ik zou zeggen zeker onder invloed van het voorbeeld dat wij hebben gegeven.

slot: relationeel vormingswerk

belangstelling, wat hij vreemd vindt omdat er toch een tijdlang zeer persoonlijke relatie heeft bestaan. Die persoonlijke relatie heeft er inderdaad bestaan: tussen de trainers en de deelnemers maar niet tussen de opstellers van de (anonieme) enquête en de deelnemers! Maar we hebben inderdaad uit belangstelling geprobeerd te bedenken waarom zovelen niet reageerden. Over de motieven van die 200 kunnen we niets met zekerheid zeggen, ook niet, wat Van Kreveld opert, dat ze uit teleurstelling niet reageerden. Wat we wel weten is, dat in het algemeen velen geen enquêteformulieren insturen, omdat men vaak de zin van zo'n enquête niet inziet, omdat beantwoording vaak teveel moeite kost, omdat men net geen postzegel bij de hand heeft, op vakantie is, enz. Tekenend is wellicht dat bij de vorige enquête, toen we er als vraag aan toegevoegd hadden: „Vindt u dat het H.V. met de organisatie van dit soort groepen door moet gaan?” 50 % van de geënquêteerden reageerde, allemaal - tussen 2 haakjes - in positieve zin. Wat we dus vermoeden maar niet zeker weten, is, dat velen om bovengenoemde redenen niet reageerden. We willen dan ook de opzet van de volgende enquête veranderen. Waarschijnlijk in die zin, dat we willekeurig 2 mensen uit iedere groep enquêteformulieren toezenden, eventueel met betaald antwoord, en het belang van hun reageren duidelijker uiteenzetten. De enquête was en is trouwens bedoeld niet als wetenschappelijke toetsing van het nut van relationeel vormingswerk, maar als opiniepeiling over wat de ervaringen van de deelnemers aan het relationeel vormingswerk zoal zijn. Dit om in de opzet ervan eventuele wijzigingen aan te brengen, die we in dit geval dan ook in het verslag vermeld hebben.

Amsterdam, Albert Nieuwland

Nieuws uit de gemeenschappen

Ontmoetingsdag met Vlaamse Humanisten

Vlaanderen is niet zo maar buitenland en Antwerpen echt wel een stad om daarvoor twee uren autoweg te trotseren. Met zo'n vooruitzicht mopper je niet, als het op de ochtend van 26 april geen lente blijkt, de windvlagen regen met zich meevoeren en het in de auto's behaaglijker is dan daarbuiten.

We zijn met z'n dertigen, leden en verwanten van leden van de Bilthovense afdeling van het Humanistisch Verbond en begeven ons om 8.00 uur, achter de ruitenwissers aan, in los colonne-verband op weg naar de Sinjorenstad. We zullen er deze dag de gasten zijn van de afdeling Antwerpen van het Vlaamse Humanistisch Verbond; ingeleid worden in de historische schatten van deze stad en deelgenoot worden van de problemen van de vrijzinnigheid in een land, waar als gevolg van de gescheiden ontwikkeling van de loten Zuid en Noord van het stamland, de strijd om erkenning van rechten en de overwinning van kerkelijke obstakels nopen tot nog grotere strijdvaardigheid.

In het H.V.-gebouw in de Limburgstraat staan koffie en voorbeeldig gebak voor ons klaar.

Ingeleid door de heer Goossens, voorzitter van de Antwerpse afdeling van het Verbond, heet de heer Dille, nationaal voorzitter van de georganiseerde Vlaamse humanisten, de Hollanders welkom.

Onze gids voor de ochtendwandeling, de heer Oukhow, dient zich aan, de bus staat klaar, we gaan naar de kleinoden: de gildehuizen, het Stadhuis en Het Steen, waarover hij uit een overvloed van kennis, dat weet te vertellen wat een stimulant is om terug te gaan naar deze stad en je er nader in te verdiepen.

Bij het middagmaal, op de linkeroever van de Schelde, kijken we over het water uit op het silhouet van de stad, zoals in vervlogen eeuwen de koopvaarders haar moeten hebben bevonden. Minus de - net als bij ons - door driftig ondernemerschap uit de grond gejaagde betonnen kantoorcreaties.

's Middags is het Plantijn Museum onze bestemming. In het prachtige gaaf bewaarde patriciërshuis van de drukker, denker en koopman doet een stem per casetterecorder ons de ogen heffen naar een schildering boven de open haard, ons spoeden naar vitrines en naar letterkasten. Terug in de tijd maakt dit huis je bewust, bij de oorsprong te staan van de macht van het gedrukte en vermenigvuldigde woord voor de verbreiding van ideeën en gedachten. Aan het slot van de (te korte) dag worden er geschenken uitgewisseld. Voor ieder van ons de herdruk van een sonnet van Plantijn. Voor onze Vlaamse gastheren de boeken „De dag ligt nog voor ons” en „Humanisten, dweepers en rebellen in de 16e eeuw” die de heer Samson, voorzitter van de Bilthovense afdeling, zijn Antwerpse collega's aanbiedt. Jan de Leede wijst in een korte toespraak op het feit dat zeer veel zaken in Noord en Zuid geheel anders liggen, hetgeen hij met enige voorbeelden verduidelijkt.

Weer is er koffie. En bier. En jus d'orange. Jus d'orange? „Ja, zo noemen jullie Hollanders dat toch? Wij in Vlaanderen spreken van vruchtesap”.

Met dit, vriendelijk plagend gegeven lesje in taalbewustzijn, vangen we de thuisreis aan; met de hoop op een spoedig tot weerziens!

W. Jungman

GEHOORD - GEZIEN - GELEZEN

Katholieke jongeren stellen vragen aan een humanist

In „De Vrije Gedachte” van februari troffen we een artikel aan waarin een vraaggesprek werd weergegeven dat enkele rooms-katholieke leerlingen (14-16 jaar) hadden met humanist-vrijdenker A. E. Kapitz uit Rotterdam.

De heer Kapitz, gewezen geestelijk raadsman en ongeveer sinds de oprichting lid van het Humanistisch Verbond, gaf ons toestemming het vraaggesprek over te nemen. Helaas moesten we het enigszins bekorten en deden dit, waar het ging om de organisatie van het Verbond.

Hoe bent u tot het humanisme gekomen?

Ik kom uit een buitenkerkelijk gezin, maar zo'n 60 jaar geleden behoorden veel vriendjes van mij tot één of andere christelijke kerk. Mijn nieuwsgierigheid heeft mij toen en ook later met verschillende geestelijke stromingen in aanraking gebracht, maar dit heeft tot gevolg gehad, dat ik mij toch meer thuisvoelde bij de buitenkerkelijke groeperingen. Toen dan ook vlak na de 2e wereldoorlog het Humanistisch Verbond werd opgericht, dat o.a. tot doel had voor de rechten van de buitenkerkelijke mens op te komen, was dit voor mij het motief om daarbij aan te sluiten, daar een buitenkerkelijk mens het in onze Nederlandse samenleving moeilijk had en veelal werd gediskrimineerd.

Pas daarna leerde ik de humanistische filosofie kennen en onderschrijven. Zij stelt zich in dienst van de bevordering van het welzijn van alle mensen, overal in deze „natuurlijke wereld” en gebruikt daarbij de methoden van het verstand, de wetenschap en de democratie. Zij stelt de rede bij ons denken voorop, zonder ons gevoelsleven daarbij te verwaarlozen. Als vrijdenker heeft de wetenschap die op vrijheid van onderzoek berust voor mij grote waarde, en wijs ik elk dogmatisme af, daar de ervaring ons leert dat absolute waarheden geen stand kunnen houden in onze steeds weer veranderende wereld. Het H.V. was tevens een centrum voor bezinning, maar daarnaast vloede de humanistische theorie af in de praktijk van het leven.

Dit is niet zonder een enorme tegenstand van konfessionele zijde gegaan. Zo ontstond o.a. de humanistische geestelijke verzorging, de bemoeienis met de medemens in zijn geestelijke moeilijkheden met als doel hem in staat te stellen zelfstandig en intelligent te reageren op zijn/haar leefomgeving, zich een zelfstandige kijk op 't leven te vormen, zodat hij zichzelf weet te helpen.

Maakt het voor een humanist niets uit vanuit welke richting men de samenleving wil verbeteren of dit nu gebeurt vanuit godsdienstige- of humanistische overweging. Maar u zult het humanisme natuurlijk wel een betere methode vinden om dat doel te bereiken?

Natuurlijk vind ik persoonlijk als humanist-vrijdenker onze methode, onze benadering van de problemen, om dit doel te bereiken beter, maar dat wil niet zeggen dat ik met gelovige mensen, die oprecht hetzelfde doel nastreven, niet een heel eind samen kan gaan. Het gaat tenslotte om het welzijn van de gehele mensheid! Maar mijn bezwaar tegen de godsdiensten in het algemeen is, dat men daar de menselijke vermogens in een denkbeeldig opperwezen projekteert. Alleen god kan het, de mens niet, die is daartoe niet bij machte. Dit is volgens mij een welbewust blokkeren

van onze ontplooiing, het tegenhouden van vrij, onbelemmerd, redelijk nadenken over het leven en onszelf. Zij staan de menselijke emancipatie in de weg en daarmee tevens ons welzijn. Want wij mensen maken onze samenleving en zijn verantwoordelijk voor de wijze waarop wij dit doen.

Wat doet u als geestelijkraadsman wanneer iemand met geloofsmoeilijkheden bij u komt. Wanneer je wel wilt geloven, maar dit niet kan en daardoor schuldgevoelens krijgt?

Als g.r. probeer ik met de ander mee te denken, de betrokkene zijn problemen door zijn ogen te zien. Samen dus denken om tenslotte zijn problematiek duidelijker te belichten. Twee weten meer dan één. Maar uiteindelijk ben niet ik het die de ander helpt, dat doet de betrokkene zelf, ik heb alleen 'n stimulans gegeven. Wanneer nu iemand met z'n geloof in de knoop zit, wel wil geloven, maar dit niet kan en daardoor schuldgevoelens heeft, dan pas ik dezelfde methode toe. Blijkt nu tijdens onze gesprekken dat betr. zijn onlustgevoelens ontstaan omdat deze de zekerheid die zijn geloof hem biedt niet kan en ook niet wil missen, wel dan zal ik zo iemand raden om het toch weer met een geestelijke op te nemen. Maar blijkt het, dat de betr. door ervaring met de werkelijkheid tot de ontdekking is gekomen, dat de zekerheden die het geloof hem bood op illusies en wanen berusten, waarmede men zichzelf bedriegt, dan verandert de zaak. Als dan blijkt, dat voor het wegvallen van die zekerheden betrokkene geen alternatief heeft, dan wijs ik er op dat er volgens mij maar twee zekerheden bestaan n.l. dat wij leven en zullen sterven. Dan bespreek ik met betrokkene wat het humanisme en het vrije denken ons mensen kan bieden. Dat wij het zelf zijn die ons leven zinvol moeten maken en welke wegen daartoe leiden. Maar ik zal nooit tot betrokkene zeggen dat hij humanist-vrijdenker moet worden. Daartoe moet een mens zelf beslissen. Humanisme en vrijdenken wordt een mens niet opgelegd, want dan zou het niet meer vrij en humaan zijn.

Hoe staat u tegenover het vraagstuk „Abortus”?

Als humanist-vrijdenker sta ik volledig achter de legale abortus en ik meen dat ik dat van de meeste van mijn geestverwanten kan zeggen.

Ten eerste meen ik dat een vrouw of ouders zelf moeten beslissen of een kind welkom is of niet. Niet gewenst zijn betekent in het algemeen zowel voor het kind als voor de ongehuwde moeder en ouders een ramp. In ons land wijst daarop de toenemende kindermishandeling, al of niet met dodelijke afloop.

Ten tweede dat de abortus nu in medische handen komt en legaal kan plaatsvinden is een enorme vooruitgang. Het is nog niet zolang geleden — en het gebeurt helaas nog — dat een ongehuwde vrouw die een kind verwacht waarvan de vader zich heeft teruggetrokken of een gehuwde vrouw die een kind er niet meer bij kan hebben of verwachtte, zich tot een of andere knoeier(ster) wendde en daarvan de meest nare gevolgen kon ondervinden, van de dood tot blijvende lichamelijke en geestelijke schade. Maar bedenken jullie je eens, er zijn groepen in ons land die legale abortus moord noemen. Maar die

zelfde groepen, respectievelijk hun leiders, spreken niet van moord wanneer b.v. door oorlogshandelingen kinderen door napalm levend verbranden of door ander oorlogstuig worden gedood of verminkt. Dan wordt niet aan de moeder gevraagd of zij daarvoor haar kinderen op de wereld heeft gebracht. Evenmin wanneer haar kind als soldaat moet dienen en leren doden, doodt, wordt gedood of verminkt. Dan is het meestal de wil van een hogere macht, van God. Want de vijand is immers slecht!

Vijanden maken wij zelf, meen ik. Onze vijand is het spiegelbeeld van ons zelf. Al wat er niet in ons deugt projakteren wij in de vijand, en wij zijn heilig overtuigd van onze goede eigenschappen. Maar de vijand denkt net zo over ons, is óók overtuigd van zijn goede eigenschappen en onze slechte bedoelingen! Daarom ben ik van mening, dat het zo broodnodig is voor de mens om te kunnen overleven, dat ons reeds vroeg wordt geleerd om op een vrije, kritische en redelijke wijze te leren denken, zonder ons te verliezen in illusies en wanen die ons slechts misleiden, onze ontwikkeling en ons welzijn in de weg staan.

Homoseksuele vrouwen dubbel gediscrimineerd

Op 11 februari 1975 diende het COC een subsidie-aanvraag in bij het Nationaal Comité Internationaal Jaar van de Vrouw 1975. Het betrof een aanvraag, groot bijna f 10.000,— voor een bijeenkomst van vertegenwoordigers van groepen uit Noorwegen, Engeland, België en Nederland om ervaringen met de samenwerking van mannen en vrouwen in de emancipatie-strijd te bespreken.

Op 21 april deelde het Nationaal Comité mee een subsidie van f 2500,— te willen toekennen.

Het COC acht de beslissing opnieuw een bewijs van de onderschatting van de problemen van de dubbel gediskrimineerde homoseksuele vrouw. Het COC heeft tegen deze beslissing beroep aangetekend. Volgens hen getuigt de beslissing van het Nationaal Comité van miskenning van waardevolle elementen van het ingediende projekt. Zoals: de samenwerking tussen mannen en vrouwen, het internationale uitwisselingskarakter en het vanuit de invalshoek homoseksualiteit ter discussie stellen van de maatschappelijke fixatie op traditionele rolverdeling en relatievormen.

Men heeft aangedrongen op een gesprek.

EMANCIPADE

Van 20 mei tot 8 juni wordt in de Jaarbeurs in Utrecht de Emancipade gehouden. Openingstijden dagelijks van 10.00 — 18.00 uur. Donderdag van 10.00 — 22.00 uur.

Toegang f 4,50. Groepen f 3,— p. p. Kinderen tot 12 jaar gratis.

Er komen film- en theatervoorstellingen, cabaret, demonstraties, forum-sessies en een kinder-evenement. De hoofdonderwerpen zijn: Arbeid, School/scholing, Huis/thuis en Beleid.

Informatie: 030 - 94 03 67 of 070 - 94 32 00 (resp. Jaarbeurs en Nat. Com. Jaar van de Vrouw)